

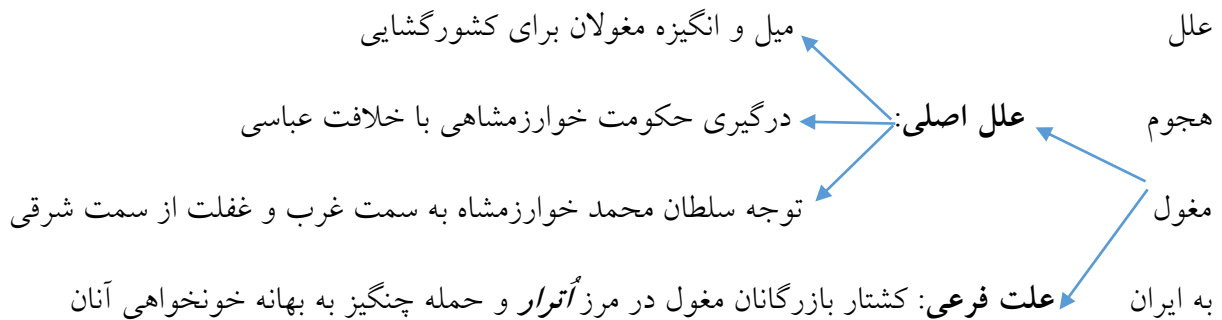
نکات و سوالات درس یازدهم

تهیه و تدوین: حسن نظری

دلایل حمله مغولان به دیگر سرزمین ها چه بود و چه نتایج داشت؟

مغولان دسته هایی از قبایل زردپوست بودند که با تدبیر چنگیز (تموچین) متحد شدند. شرایط نامساعد طبیعی پاسخگوی نیازهای آنان نبود و برای تأمین معاش به دیگر سرزمین ها هجوم بردند. این اقوام از نظر فرهنگی و تمدنی دارای پیشینه مهمی نبودند و هجوم آنان فاقد ماهیت فکری و فرهنگی بود و نتایج زیانباری داشت.

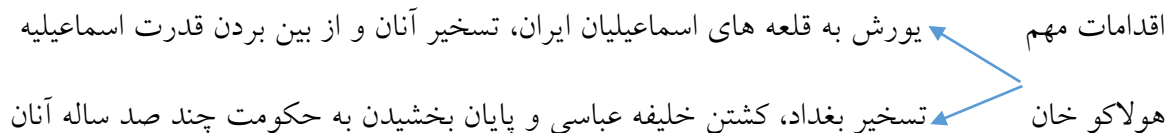
علل هجوم مغولان به ایران چه بود؟

منظور از ایلخان چیست و چه زمانی در ایران تشکیل شد؟

ایلخان به معنای **خان تابع** است. این حکومت پس از تسلط مغولان بر ایران به دست **هولاکو خان**، نوه چنگیز، تشکیل شد.

مهمترین اقدامات هولاکو خان را بیان کنید.

نبرد عین جالوت بین چه کسانی در گرفت؟ نتیجه جنگ چه بود؟

- الف) مغولان و خوارزمشاهیان - پیروزی مغولان
ب) مغولان و خلافت عباسی - شکست خلیفه
ج) سلجوقیان شام و مغولان - شکست مغولان
د) مغولان و ممالیک مصر - پیروزی ممالیک *

دوره حاکمیت ایلخانان به چند دوره تقسیم می شود؟

- حاکمیت نامسلمانی: بزرگان ایرانی می کوشیدند خشونت مغولان را مهار کنند و با فرهنگ ایران آشنا سازند.
ایلخانان مسلمانی: با عصر غازان خان آغاز شد. اسلام دین رسمی شده و اصلاحات متعددی انجام گرفت.

آخرین ایلخان در ایران که بود؟ پس از وی چه حوادثی رخ داد؟

آخرین ایلخان *ابوسعید* بود. پس از مرگ وی، ایران شاهد چهاردهه آشفتگی و نابسامانی بود. در این دوره علاوه بر نوادگان چنگیز و سرداران مغول، سلسله های محلی در برخی نقاط ایران تشکیل شدند. مثل: حکومت شیعه مذهب سربداران در سبزواری، سادات مرعشی در مازندران و آل مظفر در فارس و شیراز.

هجوم مغولان به ایران چه نتایجی بر جا گذاشت؟

نتایج هجوم مغولان به ایران را می توان در دو بازه زمانی کوتاه مدت و بلند مدت ارزیابی کرد. در کوتاه مدت اثرات زیان باری در همه جنبه ها داشت. از لحاظ سیاسی، فرهنگی و اقتصادی ایران را به مدت چند دهه درگیر کرد و دستاوردهای گذشته را نابود ساخت. اما در بلند مدت باعث احیای وحدت سیاسی ایران شد. چون با از بین رفتن خلافت عباسی، ایران دیگر بخشی از قلمرو خلافت شناخته نمی شد و در سالهای بعد یک کشور مستقل و متحد شد. همچنین در برخی علوم مثل نجوم و تاریخنگاری، دوره دوم حکومت ایلخانان دوره پیشرفت و تحول در این علوم می باشد.

تیموریان چگونه به قدرت رسیدند؟

با زوال قدرت ایلخانان در ایران و ماوراءالنهر، سرداران و سران قبایل برای کسب قدرت به نزاع و درگیری پرداختند. در این میان تیمور گورکانی موفق شد بر حریفان غلبه کند و حکومت تیموریان را تأسیس نماید. تیمور در سه مرحله به ایران لشکرکشی کرد که همانند هجوم مغولان، با کشتار فراوانی همراه بود.

شهرنشینی در عهد مغولان و تیموریان را با یکدیگر مقایسه کنید.

در ابتدای حمله مغولان به ایران، شهرنشینی دچار وقفه شد. چون اولاً شهرهای مهم غارت و ویران شد. در ثانی طبق قوانین یاسای چنگیز، به مغولان توصیه شده بود که از شهر و شهرنشینی دوری کنند. اما در دوره مسلمانان ایلخانان، به خاطر تلاش دیوان سالاران و فرهیختگان ایرانی، به تدریج شرنشینی رونق یافت و شهرهای جدیدی تأسیس شد. مثل شهر **سلطانیه** در زنجان که آخرین پایتخت ایلخانان بود.

اما در سراسر دوره تیموری، شهرنشینی دچار رکود نشد زیرا تیمور و جانشینانش به عمران و آبادی شهرها توجه داشتند و شهرها از رونق زیادی برخوردار شدند.

تقسیم جامعه به دو دسته فرادست و فرودست از ویژگی های اجتماعی کدام سلسله ها می باشد؟

الف) غزنوی - سلجوقی   ب) اموی - عباسی   ج) مغول - تیموری *   د) آل بویه - سامانیان

صحیح یا غلط بودن عبارت زیر را مشخص کنید:

« در عصر مغول-تیموری، نفوذ و موقعیت سیاسی و اقتصادی زنان افزایش یافت » (ص)

اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

یاسا : مجموعه قوانین مغولی که توسط چنگیز نوشته شده بود.

یرغو : دادگاهی که دعاوی حقوقی مغولان در آن حل و فصل می شد.

تزوکات : قوانینی که توسط تیمور گورکانی نوشته شده بود.

کشاورزی و تجارت در عهد مغول- تیموری چه وضعیتی داشت؟

عمده اقتصاد ایران در دوران اسلامی مبتنی بر کشاورزی و تجارت بود. با هجوم مغولان به ایران و نابودی زمین ها و قناتها، به مدت چندسال کشاورزی آسیب دید. محصولات کشاورزی کاهش یافت و درآمد آن از رونق افتاد. پس از دوره مسلمانی، کم کم کشاورزی رونق سابق را پیدا کرد. بخش عمده ای از اصلاحات غازان خان، مربوط به قوانین مالیاتی، باسازی قنات ها و شبکه های آبیاری و رونق فعالیت های کشاورزی بود.

بر خلاف اقتصاد کشاورزی، اقتصاد شهری و تجاری در عصر مغول - تیموری وضعیت به مراتب بهتری داشت. کشورگشائی های چنگیز و تیمور، باعث شد مناطق وسیعی از لحاظ سیاسی متحد شده و زمینه تجارت و داد و ستد در این سرزمین ها فراهم شد.